

TRÆK AF

BISSERUPS HISTORIE

INDHOLDSFORTEGNELSE

Bisserup by i 1800-tallet	side 1
Fæstebønder i Bisserup	“ 4
Husmænd i Bisserup	“ 8
Hans og Dorothea i Strædet	“ 12
“Hørinstituttet”	“ 15
En byvandring	“ 17
Bisserup havn	“ 21
Jacob Fisker	“ 25

Bødehus

Træk af Bisserups historie er resultatet af arbejdet i
Bisserups slægts- og lokalhistoriske arbejdsgruppe

Gruppens medlemmer er: Hanne Karsholt
 Johannes Fjordside
 Holger Hejlesen
 Niels Otto Preuss
 Bent Burmester
 Annette Andersen

Tegninger: Mads Stage

Lay-out: Lykke Jensen

Udgivet april 2002. 2. udgave marts 2012

Forside: Holsteinborgvej 213

BISSERUP BY I 1800-TALLET

Artikel fra Bytingsbladet nr. 71

Bisserups geografi

I 1682 gik grænserne for Bisserup, hvor de går i dag: mod vest skoven, mod syd vandet og mod øst og nord langs den nuværende kommunegrænse. Den ældste del af byen udgjordes af Strædet og den nordligste del af Byvejen. Her lå gårdene tæt, isprængt mindre boliger til håndværkere, indsidere og gamle.

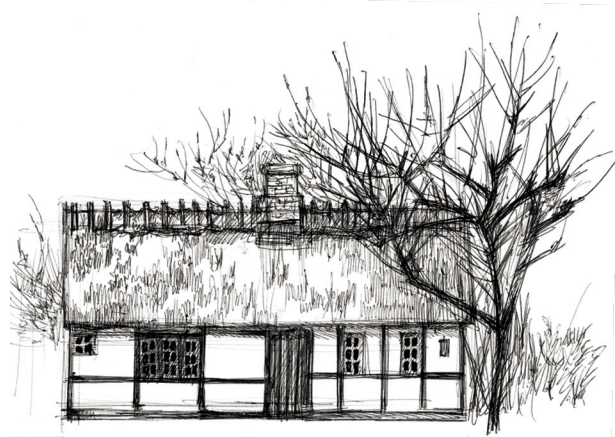
Omkring 1810 begyndte Frederik Adolph Holstein på en industrialisering af Bisserup og etablering af Bisserup havn, hvilket medførte opførelse af en række boliger til husmænd og godsets arbejdere langs Holsteinborgvej fra skoven til hjørnet af Byvejen og de første bygninger ved havnen. I 1801 havde Bisserup 147 indbyggere, fordelt på 39 husstande. I 1840 var tallet fordoblet til 311 på 65 husstande i 51 huse; men herefter gik det i stå - i 1890 var der 329 indbyggere.

Den gode agerjord lå nord for byen. Syd herfor så man mosen, Sømmer mose, det lave område strakte sig over de nuværende Dyvekær og Østengen mod gadekæret. På østsiden af Byvejen var der i mange år ingen bebyggelse. Når vi i dag ser de jævne, velplejede agre nord og øst for byen, skyldes det århundreders slidsomt arbejde og senest dræningen af mosen gennem Bisserup Pumpelaug, hvis lille pumpehus ses ude i den tidligere mose.

Syd for mosen lå overdrevet med de magrere jorder på højderyggen, hvor sommerhusene nu ligger. Neden for skrænten bredte strandengene sig med de to vandhuller, Store Vindebæk øst for parkeringspladsen og Lille Vindebæk på hjørnet af Strandengen/Havnevej.

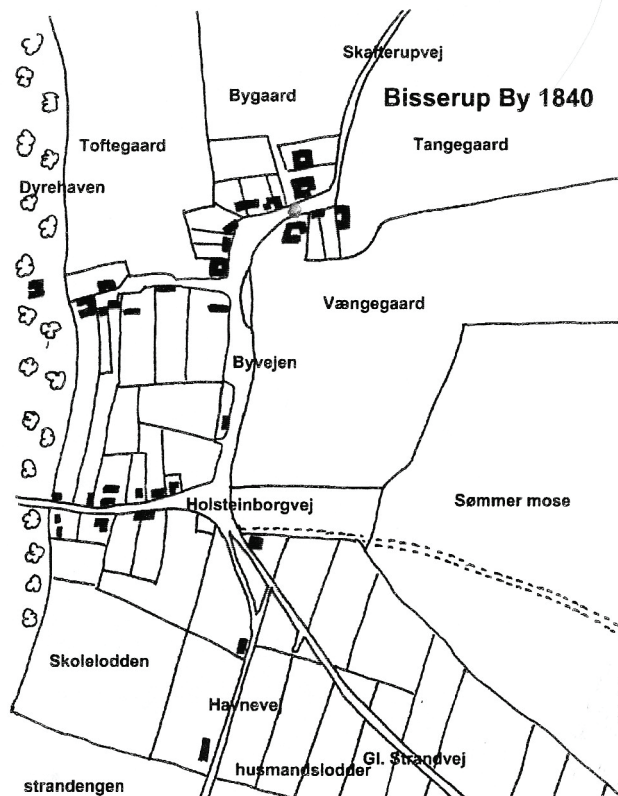
Landevejen mellem Skælskør og Næstved gik gennem byen ad Ørsløvvej, Holsteinborgvej og

videre ad Strandvejen, der gik mod sydøst over overdrevet til Troldhætten og herfra i strandkanten mod Næstved; i dag er den bortskyllet fra Christiansholm og videre mod øst. Den nuværende Skælskør-Næstvedlandevej gennem Rude og Nyrup var først færdig omkring 1880. Byvejen gik fra landevejen mod nord og fortsatte gennem Skafterup mod Fyrendal og Sorø. Havnevej, der ud gik fra torvet mod syd til havnen og noret var længe ubebygget; den havde tidligere et vestligere forløb. Strandvejens forløb er siden ændret, først til at udgå fra Havnevej ad den nuværende Hvirvilsvej og i nyeste tid, da Skafterupvejs forlængelse blev ført uden om byen, fra dennes sydligere ende.

Strædet

I 1700-tallet hørte Bisserup til Fyrendal hovedgård og sogn - der var lang vej til kirke. Da slægten Holstein overtog først Fyrendal i 1700 og senere Trolholm i 1707, og i 1826 indrettede kirken til sognekirke, blev først seks matrikler og senere hele byen overført til Holsteinborg sogn for at skabe et underlag for et selvstændigt sogn. Dyrkningsfællesskabet i Bisserup Bylaug opførte ved udskiftningen efter forordningen af 1781. Samtidig blev grænserne mellem Bisserup og Skafterup, der havde været

Grundkortet er fra opmålingen i 1806 efter udskiftningen. Bebyggelsen er rekonstrueret til forholdene omkring 1840. Havnevej havde tidligere et vestligere forløb; der er siden udstykket jord fra Skoleladden til skole og kapellanbolig. De tre af udflyttergårdene er udflyttet; men Bakkegården ligger endnu inde i byen tæt nord for Bygården. Nogle af gårdsnavnene er af nyere dato

flydende, rettet ud. Al jord og fast ejendom var ejet af grevskabet Holsteinborg og alle beboere var fæstere hos godset.

Byen havde inden udskiftningen 12 gårde af forskellig størrelse. Ved udskiftningen blev disse af godset sammenlagt til 8. De otte gårde var oprindeligt lige store i hartkorn, dvs. dyrkningsværdi, men i areal svingede de mellem 25 og 40 tønder land. Herudover havde gårdene parceller i mosen samt fælles brugsret til strandengene.

Udstykningen blev gennemført som en delvis stjerneudstyknings. Mens alle gårdene inden udstykningen lå tæt sammen i Strædet/Byvej, var der efter udstykningen kun plads til de fire, medens de fire andre blev udflyttergårde. De fire gårde, der blev i byen var

Toftegaard, Byvejen 25, med jord nærmest skoven, og Bygård, Byvej 43. På vejens østside var Tangegård, Skafterupvej 141, og ned mod mosen Vængegård, Byvejen 40.

De fire udflyttergårde mod nord var vestligst Vængegård (oprindeligt Vranggaard), Vængegårdsvej 20, og Barnegård, Skovri-dergårdsvej 106. På begge sider af Skafterupvej havde Edelevgård sine jorder; først lå gården inde på marken øst for Skafterupvej, men blev flyttet til nuværende Skafterupvej 110. Længe blev den sidste gård liggende inde i byen, tæt nord for Bygård, men rykkede omsider ud på de tilhørende jorde som Bakkegård, Skafterupvej 131.

I 1811 blev gårdenes hoveripligt afløst af en kontant fæsteafgift. For ikke at komme til at

mangle arbejdskraft på godsets egne jorde, udstykkede Holsteinborg 22 husmandslodder hver på godt en tønde land på det gamle overdrev, dvs. sommerhusområdet.

I øvrigt blev der udlagt en skolelod på otte tønder land mellem Holsteinborgvej og Skoleengen til underhold for byens lærer, enten bortforpagtet eller drevet af læreren selv. De fattige fik også en lille lod.

Fra midten af 1800-tallet overgik gårde og huse til selveje, hvad der betød, at der nu kunne gennemføres salg eller forpagtning af gårde og jorder. I dag er kun to af de otte gårde aktive landbrug.

Bent Burmester

Kilder:

Matriculs Kort over Bidserup By, opmaalt 1806, omtegnet 1870

Skælskør kommune:

Bevaringsværdier i Bisserup. Registrant. 1989

Folketællinger 1787-1890.

Tofttegård

FÆSTEBØNDER I BISSEBRUP

Når en bonde fæstede en gård fik han råderet ikke blot over jord og bygninger; men også over eventuel tørveskær i mose, græsningsret i eng eller overdrev. Gården, han overtog skulle være forsynet med to køreheste, fire plovheste, en vogn samt plov, harve og tromle, for at han kunne opfylde sin hove-ripligt. Markerne skulle være tilsæt eller der skulle findes fornøden såsæd af rug, byg, og havre. Der skulle også forefindes tilstrækkeligt fødekorn af rug til brød, byg til øl og grød, havre til hestene og eventuelt ærter til, at den nye fæster kunne overleve til høsten. Når fæstet ophørte skulle gården forlades i samme stand.

En fæstekontrakt i Bisserup

I 1729 døde Christen Jensen, der havde en gaard i Bisserup i fæste af Holsteinborg gods. Han efterlod sig enken Maren Christensdatter og et par børn. Den 6. juli 1729 overtog Jørgen Pedersen gården i fæste tillige med den jord, der havde været udlejet til Peder Frandsen, i alt 5 tønder og 2 fjk. (fjerdingkar) hartkorn, svarende til ca. 40 tønder land.

I landgilde, dvs. fæsteafgift skulle der af gården ydes 3 tdr. 2 fjk. byg, 1 lam, 1 gås og et par høns og af Peder Frandsens jord 1 td. 2 fjk. havre samt til provsten i Ørslev 1 lispund (8 kg) smør. Den angivne kornmængde svarer til 20-25% af udbyttet, der lå på 5-6 fold. Herudover skulle der betales skat, dvs. tiender og andre afgifter samt ydes hoveriarbejde og pligtkørsel.

Fæstet blev indgået på vilkår:

- at han ægtede enken Maren Christensdatter
- at han betaler alle kongelige skatter
- at han betaler landgilde hvert Mortensdag
- at han vedligeholder gårdens bygninger
- at han dyrker og gøder jorden forsvarligt

- at han vedligeholder gærder og hegn
- at han gør sit hoveri på hovedgården
- at han rejser villigt, når han bliver tilsagt
- at han er sit herskab lydig og hørig og
- at han er ansvarlig for forgængerens børns arvelod på 6 daler og 4 mark, som er blevet indestående i gården.

I indfæstning, en engangsafgift, skulle erlægges 6 daler 4 mark.

Et skifte på en fæstegård i Bisserup

I 1749 døde Jørgen Pedersen. Han efterlod sig enken Maren Christensdatter, der blev enke for anden gang, og tre fællesbørn, Christen Jørgensen på 16 og Margrethe og Karen Jørgensdatter på henholdsvis 11 og 9. Den 18. juni 1750 fandt skiftet sted. Både enken og børnene var repræsenteret ved værger. Skifteforvalter var Holsteinborgs ridefoged Mannesen bistået af to mænd fra byen.

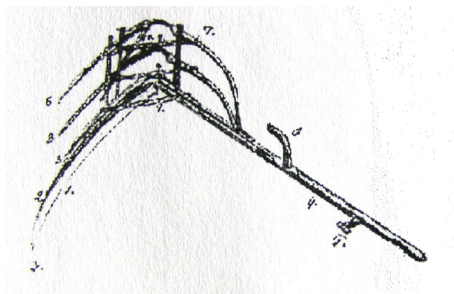
Gården havde på dette tidspunkt følgende størrelse

Stuelængen 11 fag
Vestlængen 14 fag
Nordlængen 8 fag
Østlængen 8 fag

Ved vurderingen af gårdens aktiver fremgår det, at stuehuset bestod af stue, "sal", tre kamre og køkken med i alt tre alkover, en sengefæl og en slagbænk. I den detaljerede opstilling af inventaret ses i stuen som det kostbareste en jernkakkelovn til 4 daler samt møbler og mængder af dyner og puder og nogle lagner. I salen nævnes kun mandens gangklæder, to "kjoler", to trøjer, et par skindbukser, tre skjorter, et par sko og tre par strømper,

en hue og en hat; det er formentlig kun den afdødes stadstøj. På loftet fandtes noget værktøj, fire slåleer og en mejele. I køkkenet fandtes det dyreste stykke inventar, en gammel bryggerkedel til 6 daler og bl.a. en brændevinshat og tolv trætallerkener.

mejele

I laden fandtes en fjedervogn med to beslagne hjul, en høstvogn samt plov, tromle, harve, seletøj m.v. I stalden fandtes ni heste, to køer, to stude og en kalv, ti får, en so med seks grise samt tre ungsvin. Endvidere var der 17 gæs og 5 høns. Boet blev også godskrevet for 15 tdr. rug, 32 tdr. byg og 1½ td ærter. Gårdens aktiver vurderedes til 220 daler.

Af passiverne i boet var den største post manglende vedligeholdelse af bygningerne, vurderet til 42 daler. De to køreheste og fire pløjebæster skulle have en samlet værdi af 64 daler; men de ni, der fandtes blev kun vurderet til 43 daler. De øvrige større poster var sædekorn 17 daler, fødekorn 32 daler samt skyldig løn til karl, tjenestepige og tjenestedreng 10 daler - i alt 190 daler. Til arvingerne blev der således kun 30 daler, hvoraf enken skulle have halvdelen. Sønnen skulle have en broderpart på 7½ daler og hver af de to døtre 3 ¾ daler. Enken erklærede at ville blive på gården og børnenes arvepart fik lov til at blive stående - sønnens indtil han blev myndig og døtrenes indtil de blev gift eller flyttede. Det fremgår af opgørelsen, at en fæstegårds økonomi var baseret på agerbrug og at det lille kreaturhold kun var til gårdens eget brug.

Hesteholdet var til gengæld stort på grund af hoveriarbejdet på de spanddage, hvor der skulle stilles med vogn eller markredskaber.

Godsejerens ret til at stå for skifterne blev afskaffet i 1788. Systemet med at sønner arver det dobbelte af døtre, bortfaldt i 1857.

Holsteinborgfæsternes hoveriaftale

I 1792 dvs. ved udskiftningen blev der indgået en hoveriaftale mellem Holsteinborg gods og alle godsets 45 fæstegårdsmænd. Den gård, som Jørgen Pedersen havde haft i fæste, var nu overtaget af Lars Pedersen. Ved udskiftningen blev gården flyttet ud på de nye samlede jorder og kom senere til at hedde Barnegård (Skovridergårdsvej 106).

Hoveriet på hovedgårdsjorden var opdelt i gangdage (gd), hvor der skulle stilles med en mand og spanddage (sp) hvor der krævedes heste med vogn eller markredskab.

I den samlede oversigt er hoveriet fordelt på arbejdsopgaver således

Pløjning/harvning 14 sp
oprensning af grøfter 2 gd
pløjning og såning 8 sp
udkørsel af sædekorn 1 sp
høhøst 16sp 18gd
engslet 4 sp 20gd
kornhøst 20sp 120gd
tærskning og rensning 72gd
kørsel med korn mv. 18sp
udkørsel af gødning 10sp 4gd
ialt 91 spanddage og 266 gangdage.

Omfanget af hoveriet rundt om afgang af en gårds størrelse. I Bisserup var alle 8 gårde såkaldte halvgårde; en helgård havde mindst 8 tønder hartkorn.

Udover disse faste hoveriydelser skulde der

efter behov ydes tjeneste i en række tilfælde, hvoraf kan nævnes:

- ved udflytning af gårde i forbindelse med udskiftningen var de øvrige gårde pligtige til på skift at yde hjælp, der for den enkelte højest kunne andrage 16 spanddage og 24 gangdage.

- til hjælp ved vedligeholdelse af hovedgårdens egne bygninger skulle på skift ydes højest 2 spanddage og 4 gangdage.

- til ægt, dvs. pligtkørsel f.eks.

- postridtet mellem Holsteinborg og Korsør skulle bønderne som hidtil klare på skift.

- yderligere rejser i kongelige eller herskabelige ærinder skulle forrettes indtil otte gange årligt.

- de fornødne sand- og grusrejser skulle bønderne som hidtil forrette på skift med indtil 4 spanddage og 4 gangdage.

- stengærderne omkring Dyrehaven skulle vedligeholdes med 4 spand- og 4 gangdage årligt.

Indkaldelse til hoveriarbejde skete aftenen før; arbejdet kunne afbrydes, hvis vejret blev dårligt. Man var lovlig undskyldt, hvis man var syg, kørte pligtkørsel; når konen havde fået barn, havde manden 8 dages barselsorlov!

Fra 1810 kunne gårdfæsteren betale sig fra hoveriet, hvad de fleste benyttede sig af. Pligtarbejdet for husmænd fortsatte til 1850.

*1 tønne hartkorn = 8 skæpper a 4
fjerdingkar a 3 album, ca. 8-12 tdr. land
1 tønne land = 14.000 kvadratalen = 5.516
kvadratmeter
1 tønne korn = 8 skæpper = ca. 100 kg.
1 daler = 6 mark = 96 skilling*

Fæstebønder på vej til arbejde. Maleri af Jens Juel, 1782.

Slægts- og standsfølelse

Som en overgangsform mellem rent fæste og selveje, vandt arvefæstet frem, dvs. godset beholdt ejendomsretten, men fæsteaftalen kunne gå i arv.

Gennem fæsteprotokoller og folketællingerne fra 1787 til 1890 - de blev gennemført cirka hvert 10. år - kan man følge "arvefølgen" på gårdene i Bisserup.

Heraf kan man aflæse, i hvor høj grad man kun giftede sig inden for sin stand og helst inden for slægten.

Da Jørgen Pedersen på Barnegaard døde i 1749, giftede Maren Christensdatter sig for tredje gang, denne gang med Thomas Rasmussen, der overtog fæstet; sammen fik de ingen børn. Men af Maren og Jørgen Pedersens børn blev:

Karen Jørgensdatter gift med gårdfæster Hans Madsen. Margrethe Jørgensdatter blev gift med gårdfæster Niels Larsen på Tangegård. Han var født på gården og havde overtaget

fæstet efter sine forældre Lars Mortensen og Margrethe Hansdatter.

Niels Larsen og Margrethe Jørgensdatter fik tilsammen ti børn, heraf blev:

en datter Anne gift med Hans Hansen med tilnavnet "Slagter" på Vængegaard, en datter Maren blev gift med Jens Hansen på Vængegaard, en datter Margrethe blev gift med Christian Pedersen på Toftegaard, en søn Christen Nielsen blev gift med enken Maren Hansdatter på Langesgaard i Tornemark og den yngste søn Niels Nielsen giftede sig med sin kusines datter Karen Andersdatter på Kirsebærgaard i Skafterup, her overtog han fæstet på gården i 1811.

Niels Larsens bror Morten havde fæstet Edelevgaard efter sine svigerforældre, han var gift to gange og havde i alt 14 børn:

en datter Karen Mortensdatter blev gift med gårdfæster og bondefoged Anders Sørensen, Kirsebærgaard i Skafterup,
en datter Anne Mortensdatter blev gift med Søren Vincentzen på Prøveholmsgaard i Skafterup,

en datter Kirstine blev gift med Peder Hansen Slagter fra Vængegaard i Bisserup,
en datter Margrethe blev gift med Hans Hansen Feuler, Enghavegaard på Skafterup Mark og en datter Maren blev gift med smed og gårdfæster Lars Nielsen, Stabelsgaard i Nyrup.

Efterkommere derfra grundlagde Nyrup Smede- og Maskinforretning med forgrening til Skumme og Sandved smedier.

Alle disse familier blev, ved arvefæste og indgifte i hinandens familier, grundlaget for Bisserup og omegns befolkning i mange generationer i op til 200 år. Der findes stadig efterkommere i og omkring Bisserup.

Holger Hejlesen og Bent Burmester

Kilder:

Fæsteprotokol 1700-1764 for Holsteinborg gods.

Forening til Hoveriets mindelige Bestemmelse mellem Holsteinborg Gods og de hoveripligtige Bønder af 23de December 1791.

Skifteprotokol for Holsteinborg gods 1738-58.

HUSMÆND I BISSEURUP

FØR 1799

En husmand var en beboer af et bondehus på landet. Til forskel fra tyendet havde husmanden egen husstand. Før landboreformerne havde husmanden ikke noget jordtilliggende og drev derfor ikke landbrug. Højst hørte der en have til huset, hvor familien dyrkede kål, den mest næringsrige afgrøde, før folk lærte at dyrke kartofflen sidst i 1700tallet. Det var almindeligt, at husmanden havde lov til at lade sine dyr, typisk en til to køer og nogle får, græsse sammen med gårdmændenes dyr på brakjorden og de afhøstede vange samt på overdrevet. Familien levede af, hvad husmanden kunne tjene ved at arbejde for godsejer og gårdmænd, hvis han ikke kunne et håndværk. I kystegne som Bisserup drev husmændene desuden noget fiskeri.

EFTER 1799

Ved udskiftningen, der i Bisserup fandt sted 1799, ophørte dyrkningsfællesskabet, og jorden fordeltes mellem gårdene. I overensstemmelse med forordningen af 1781, der anbefalede, at husmændene skulle have tildelt græsningsarealer alt efter byens evne, udstykkede Holsteinborg samtidig 22 husmandslodder på det uopdyrkede overdrev, d.v.s. området øst for Havnevej og syd for nuværende Holsteinborgvej ud til Kristiansholmsvej. Godset ville på den måde også sikre fortsat arbejdskraft til godsets egne marker. Et problem der tilspidsedes i forbindelse med afløsningen af gårdmændenes hoveri på Holsteinborg med en pengeafgift 1809 til 11.

Hver lod var på ca. 1 tønne land, et jordstykke, der kunne præstere græsning til en ko og

nogle får, men ikke en hest. Husmændene fik på den måde kompensation for den hævdevundne ret til at lade deres dyr græsse på fællesarealerne, men de blev afhængige af gårdmændene for at få deres jord pløjet. En amerikansk svingplov kunne forspændes en ko og var således anvendelig for husmanden. Skolelærer Petersen i Skafterup fik en sådan plov i præmie af Landhusholdningsselskabet, men den syntes ikke anvendt efter bestemmelsen. I den landbrugsfaglige litteratur opfordredes husmanden endog til at grave sin jord med spade.

Præstø Amts Landboforening uddelte omkr. 1860 som de fleste landboforeninger belønninger for huslodders dyrkning. Diplomet viser - pædagogisk - pløjning med køer og spadebrug (med konens medvirken i marken)

De husmænd i Bisserup, der fik en jordlod, byggede ikke hus på den, som det ellers ses mange andre steder, men blev med et par undtagelser boende i byen.

En af undtagelserne var Hans Eilertsen. Hans hus kaldes i forsikringspoliceen "Trollehøys-hus", og da hans jordlod svarer til Gl. Strandvej 33, er det nærliggende at forestille sig en sammenhæng mellem husets navn og det nuværende "Trollhætten".

Afstanden mellem bolig og jord vanskeligjorde udnyttelsen af denne. Der er brugt megen tid og mange kræfter på at trække koen ud og hjem hver dag, men sikken leben der må have været i byen. Uanset jordlod måtte husmanden fortsat arbejde for andre enten som landarbejder, fisker eller som håndværker. Undertiden suppleredes indtægten ved at leje et rum i huset ud.

I Bisserup møder vi mange landhåndværkere. Vævere, en skrædder, en hjulmand, smeden, en murer, en tømrer, flere skomagere og en bødker. Husene var fæstehuse, d.v.s. med fæstebrev og betaling af indfæstning, under Holsteinborg.

Lars Hansen - Fæstehusmand

Lars Hansen, født 1779, fik i 1806 huset Holsteinborgvej 213 med tilhørende have og vænge i livsfæste på følgende betingelser:

At han betalte afgifterne forbundet med fæstet af hus og vænge samt alle kongelige ordinære og ekstraordinære skatter i rette tid og udretter alle de offentlige arbejder, der påhvilede husfæsteren, til rette tid.

Vængets hartkornsværdi ansattes til 1 fjerdingkar og 1 album.

Afgiften var årlig 10 rigsdaler. Halvdelen, svarende til 5 rigsdaler kunne erlægges som 52 "ugedage" og 2 høstdage. Alle på egen kost. Det var herskabet, der bestemte, om den halve husafgift skulle erlægges som "pligtarbejde". Forsømmelighed eller udebliven fra ugedagene kunne straffes med bøde, der betales øjeblikkelig. Så længe fæsteren gjorde krigstjeneste, betalte han afgift for de uger, han p.g.a. våbenøvelse ikke kunne udføre de "ugedage", som han var sat til.

Huset overtog han efter en synsforretning i overensstemmelse med forordningen af 8. januar 1787, og han var forpligtet til at

aflevere huset i samme stand med udbedrede mangler ved fratræden eller dødsfald. Have og vænge skulle dyrkes hensigtsmæssigt. Han måtte ikke afhænde eller udleje noget af det. De nødvendige vandgrøfter skulle graves og vedligeholdes.

Han skulle vise herskabet og dets fuldmægtig hørighed og lydighed. Han måtte ikke leje ud uden herskabets tilladelse, og han måtte ikke brænde brændevin eller holde kro.

Til huset hørte en jordlod på Bisserup Bys Overdrev. En aftale fra 1804 mellem husmændene i Bisserup og grevskabet fastsatte reglerne for brugen af denne lod. Forgængerens enke skulle uden betaling nyde aftægt i huset. Til hende var der indrettet en stue i husets nordre ende. Hun skulle desuden have adgang til skorstenen (køkkenadgang) og plads i haven til 40 kålplanter. Til gengæld skulle fæsteren ikke betale indfæstning.

Lars Hansens hus var et fæstehus, og det vedblev det at være, selv om ejeren af fæstehuse ikke var forpligtet til at fæste det bort på ny, når det blev ledigt. Ejeren behøvede således ikke give nyt fæstebrev, men kunne blot oprette en lejekontrakt, hvis indhold han fuldstændig bestemte. Lejeren kunne så opsiges med et kvart eller et halvt års varsel, hvor fæstet var på livstid. I de følgende årtier blev det mere og mere almindeligt at lade lejekontrakter afløse fæstebreve.

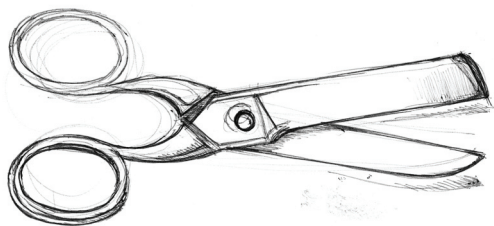
Husmændenes ugedage kaldtes "pligtarbejde" og ikke hoveri. En forordning af 1807 om "pligtarbejdet" satte ikke faste rammer for dets omfang, således som det tidligere var sket med gårdmændenes. Det var op til parterne - gods og husmænd - selv at træffe aftale herom. På Holsteinborg kom i 1816 et regulativ for fæstehusmændenes pligtarbejde, som sattes til 77 arbejdsdage. 1807-forordningen indeholdt heller ikke forbud mod udøvelse af hustugt

mod husmanden og hans kone. Det var blevet forbudt allerede 1791 mod gårdmanden og hans kone. Husmandens manglende retsslige beskyttelse blev politisk sprængstof i 1840'erne, men der blev først lovgivet på området efter enevældens fald 1848.

Lars Hansen og hans kone gik selv på aftægt, da deres datter i 1842 giftede sig og svigersønnen - Hans Danielsen - overtog huset med tilhørende jord i livsfæste.

Hans Danielsen - skrædder og fæstehusmand

Hans Danielsen hørte hjemme i den gude- lige forsamlingsbevægelse. Han var dattersøn af skoleholder Johannes Kastrup, Sneselev, der af Aa. Lambert Jensen beskrives som en helhjertet luthersk kristen, hvis påvirkning nåede langt ud over sognets grænser. Hans Danielsens far, smed Daniel Nielsen, Menstrup, blev efter at han var blevet gift med Kastrups datter Martha, vakt under svigerfaderens påvirkning. Hans Danielsen havde, ifølge Aa. Lambert Jensen, let ved at færdes mellem mennesker. Var i besiddelse af en naturlig veltalenhed, og var derfor en meget benyttet taler i forsamlingerne. Hans Danielsens svigerfar, Lars Hansen, og dennes børn, hørte også hjemme i forsamlingsbevægelsen, der netop havde sit tyngdepunkt blandt Bissersups husmænd i 1830'erne.

Hans Danielsens skræddersaks - ejes af Johannes Fjordside

Hans Danielsen var udlært skrædder og

havde sit værksted i stuen. Her stod trædesymaskinen og skrædderbordet, hvor han klippede de store stykker stof. Landsbyskrædderens fornemmeste opgave var at sy mandsbrudedragter, en lang frakke med skøder, og Hans Danielsen havde kunder både på Glænø og i Ørslev, men han var også husmand, og han og hans kone skal have gravet deres lod ved Skolebakken med spade.

Statshusmandsbrug

Med industrialiseringen fik landhåndværkerne hård konkurrence. Væverne fik som de første vanskeligheder med at afsætte deres produkter, men efterhånden blev også de andre håndværkere som skomagere, skræddere og bødkere ramt. Da der samtidig var en kraftig befolkningstilvækst netop blandt husmænd og landarbejdere, blev følgen en massevandring fra land til by. For at modvirke denne bevægelse søgtes ad politisk vej at skaffe husmændene mere jord, så de kunne leve af den alene. Det resulterede i en række love fra 1899 til 1919, der dels sikrede jord til nye og udvidelse af eksisterende husmandsbrug, dels sikrede husmændene lånemuligheder til at finansiere erhvervelsen af jord for.

Hvor fæstevæsenet var dominerende som i Bissersup, var jorden bundet, og det var vanskeligt at skabe flere husmandslodder. Her skete derfor en sammenlægning af jord og en opdyrking af eng- og moseområder for at skaffe mere landbrugsjord.

Først måtte bønderne afgive engstykkerne øst for Skafterupvej, de havde haft 5 hver, og husmændene kunne så leje dem som tillægsgjord, men i 1920'erne inddrog Holsteinborg denne jord fra husmændene, og lod hele moseområdet opdyrke ved hedeselskabet, hvorefter jorden solgtes dels til gårdmændene dels til husmændene. I Bissersup blev der på den måde i trediverne 8 husmænd.

Daniel Hansen - Husmand

Da Hans Danielsen døde i 1894 videreførte hans enke (Hans Danielsens 2.kone) fæstet. En søn blev bestyrer af stedet for hende, og da han insisterede på at gifte sig, måtte hun gå på aftægt.

Huset var bindingsværk med tre værelser. En lejlighed med to værelser til husmanden og en lejlighed med et værelse til aftægtsfolkene. En kostald, en lille lade til byggen og en lille tærskelo samt et grisehus, der nærmest ikke var et hus. Til huset hørte et vænge på tre skæpper og en jordlod syd for Hvirvilsvej på tre en halv tønde land.

Fra 1910 bestyrede en anden søn, Daniel Hansen, stedet Holsteinborgvej 213 for moderen. De to sønner var udelukkende landbrugere, men jordtilliggendet var uændret ved moderns død i 1922 tre skæpper ved huset og tre en halv tønde land ved Skolebakken. Daniel Hansen kørte mælketur og lejede "Langebakken" nordøst for Østengen.

Høbst på Langebakken 1924. Danina og Daniel Hansen samt en feriegæst. Børnene er Johannes Fjordside og hans storebror.

Efter opdyrkningen af mosen fik Daniel Hansen ikke lejlighed til at købe tillægsjord.

Først i 1927 fik han en aftale med Bent Holstein - på grevens initiativ - om køb af hjemmet og den tilhørende jord samt ekstra fire tønder land. Pris 10.000 kr. Daniel Hansen søgte 13.000 kr. statslån og fik 12.500 i 1928, og han byggede derefter en ny stald mod nord.

Da Daniel Hansen blev gammel, fik han hjælp af sin søn, Johannes Fjordside, som drev stedet indtil 1968.

Slutning

I halvtresserne og tresserne ophørte husmændene med at være landbrugere og solgte deres jord til sommerhuse. Hele Fjordbakkeområdet er tidligere husmandslodder. Den klare adskillelse og store afstand mellem Bisserup by og sommerhusene viser, hvor dårligt husmandslodderne var beliggende for husmændene.

I samme tidsrum ophørte landbrugsdriften også på gårdene. Af Bisserups oprindelig 8 gårde drives i dag kun 1 som landbrug, til gengæld med en del jord fra de andre gårde inddraget. På jordene tættest ved byen blev bygget parcelhuse, og Bisserups tid som landbosamfund var forbi.

Annette Andersen

Litteratur:

Det danske landbrugs historie. Red. Claus Bjørn. Bd. III 1810-1914. (1988).

Aarbog for historisk Samfund for Sorø amt, 1943.

Fæstebrev for husmand Lars Hansen i Bisserup. (Fæsteprotokol for Holsteinborg gods. Film nr. M 13934, Landsarkivet.)

Bånd m. interview m. Hans Danielsen på dennes 80års fødselsdag d. 18-4-1961. Stillet til rådighed af Johannes Fjordside.

HANS OG DOROTHEA I STRÆDET

af Bent Ziegler - tegning Aage Larsen

Næstved Tidende nr. 45, 10. nov. 1957: "Noget for alle"

De sidder på Havebænken i Aftensvalen og ser langt udover Markerne mod Klinteby og Christiansholm skov. Landskabet foran dem er mildt og frodigt, Himlen hvælver sig endnu ganske klar, og alle Vinde er gaaet til ro. Der svæver en graahvid Em over Jorden henne paa Skafterup Mark, og naar det nu om lidt for Alvor kvælder, vil de fjernereliggende Enge fortone sig i det violette og Udsynet mindskes. Saa rejser Hans og Dorthea sig og lister ind til Kaffen og den dæmpede Samtale, som hører Skumringstimen til.

Men Nordhimlen staar fosforlysende den korte Sommernat til Ende, for det var i Sommer, vi gæstede Hans og Dorthea.

Kopi af tegning fra artiklen

Huset, de bor i, har Straatag og Spaangavl, det er gammelt og lavt og kan godt være fra Holbergs Tid, men det er nykalket, og alt er velholdt. Under Havens Æbletræer gløder Morgenfruernes Oranger mellem hvide Kongeliljer og blaa Riddersporer.

Nord for Huset løber Stengærdet med et flor af hvide Snerler, og dér kan man godt træffe

at overraske Snogen, men væk er den i ét nu med sin sorte samvittighed.

Mod Vest ligger det gule Skovfogedhus tæt inde under Rude Skovs store Kroner, og gaar man op over Roemarken forbi det ensomme Pæretræ, kan man se ned over Bisserup og langt ud over vandet.

De to gamle er begge først i Halvfjerdserne. Hun er en rigtig Hjemmefødning, som har boet i det Hus alle sine Dage, mens han er fra Butterup vest for Holbæk og har set lidt mere af Verden. Paa fædrene Side stammer Dorthea ned fra Slægten Rostgaard, som er en af de seks Slægtslinier, der har den kendte Marie Kirstine Brun til Stammoder. Maries Far var Bagermester i Næstved og boede i Riddergade 27, det saakaldte "Apostelhus", og i 1804 endte hun sine Dage i "Den gamle Glarmestergaard", som forblev i Slægtens eje indtil 1888.

Oprindelig var Stedet her et "Lejehus" under Grevskabet Holsteinborg, der var fem Tønder Land til, men i 1922 købte de det af Lensgreven og blev Selvejere - med tre Køer, to Heste, nogle Grise og lidt Fjerkræ. Men man kan ikke leve af fem Tønder Land, saa de maatte slide haardt i det, ogsaa uden for Hjemmet. Dorthea vaskede for andre for den beskedne Sum af 1,25 om Dagen, fra seks Morgen til syv Aften, men forinden maatte hun malke Køerne, og det maatte hun ogsaa efter at hun var kommet træt hjem. Alligevel synes de, at Livet har været god ved dem. Man har ikke talt ret længe med Hans og Dorthea, før man bliver klar over, at de er hele Mennesker, hvis

Dage henrinder harmonisk i et fredfyldt og hegnet Hjem. Hans formelig straal af Lykke. Og ingen af dem ved, at man for at være med paa Noderne skal føle sig splittet og lide af Spleen.

Hør Hans, hvornaar og hvordan vandt du din Dorteas og faldt til her i Strædet?

Jo, ser du (Hans siger du til alle og forlanger det samme igen) det var under den forrige Krig, man indkaldtes til Sikringsstyrken. Saa blev man indkvarteret oppe ved Brugsen i ti Dage. En af Kammeraterne fik Kvarter her oppe hos Dorteas. "Du sku' se en Pige, 26," sagde han, "lige noget for dig." Jeg gjorde mig da et Ærinde herop og saarn, og i 1917 giftede vi os.

Og det blev et godt Ægteskab

Dét ká du snak' om, vi har spilleme haft det godt vi to.

I ville gøre det igen, dersom Livet skulde leves om?

Ja, det er da klart

Dorteas siger: - Min Mand har sit gode Humør, det har hjulpet os over meget. For man har da ogsaa mødt Sorgen.

Du kom vel tidligt ud at tjene Hans

Jeg var ude i tre Somre, inden jeg blev konfirmeret, saa der blev ikke megen Tid til at læse, og bedre blev det naturligvis ikke, naar man var tungnem, saa jeg fik mine klø. Men de gamle Landsbyskoler var nu gode nok for sig, og Lærerne sled bravt i det for at holde Ungerne til. Vores lod mig hyppigt sidde efter. "Det skal vi snart faa forpurret" sagde Husbond. Saa lod han Læreren vide, at dersom jeg oftere fik Eftersidning, saa vankede der ingen Tørv til Læreren. Og saa sad jeg aldrig efter mere.

Men du har klaret dig, Hans uden al for megen Teori?

Det, man lærer sig selv i praksis, er langt mere

værd end alt det Skolen byder paa. Dersom man da skal være Landmand. Først maa man lære Jorden at kende, hvert Skifte for sig, Havre, Byg, Hvede, Rug, Roer og Græs. Mindst to Aar maa der til, før man ved, hvad det alt sammen skal have. Da viser det sig jo, at noget skal laves om. Hvad egner det Stykke sig til, skal det have mere Gødning eller saa. Det kan kun Erfaringen lære én.

Erfaringen er ogsaa en god Læremester i det politiske. Interesserer Politik jer i Grunden?

Ja, lidt, men vi er langt fra fanatiske. Skønt der bliver jo snakket meget om dette her Skattehistorie, ak ja, hvornaar er der ikke blevet det, maa jeg spørge!

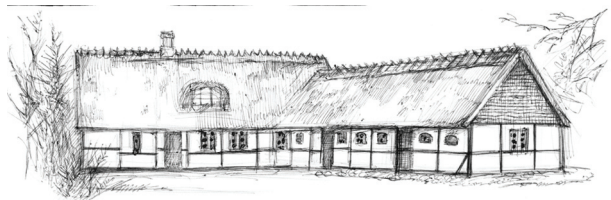
Man betænker sig lidt på Spørgsmaalet. Over for saa sunde Mennesker som Hans og Dorteas staar man ligesom magtesløs dér med Dissekerkniven og føler sig svært nævenyttig. Saa forsøger man sig:

Er I religiøse?

Hans og Dorteas ser undrende paa hinanden: Vi gaar da temmelig meget i Kirke. Der er Kirkebil et Par Gange om Maaneden til Holsteinborg. (Og saa skal der vist ikke siges mere om en Ting, som om Vorherre lod sig diskutere).

I 1947 solgte I Jorden fra?

Det gjorde vi, men det holdt haardt med at faa Tilladelsen. Helt ind i Ministeriet maatte den Ansøgning. Det hjalp dog paa det, at vi havde Mark saa langt væk fra Huset. Vi skulle op paa Gaden og gennem Byen med Kre'turerne; og hentes maatte de hver Aften, for vi kunde jo ikke se dem. Det var for upraktisk.

Strædet 11

Og saa begyndte I paa det med Turister?

(Hans og Dorteas er kendt blandt utallige Sommerpensionærer, der hvert Aar gæster Fru Musses

pensionat, men som partoutvil sove hos de to i Strædet).

Det tog sin Begyndelse allerede i 1937. De vil saa gerne bo her hos os! Naar de rejser, spørger de om vores Efternavn.

Lever I af Turister?

Næ, det er mange Gange beskedent med det.

Er der i Grunden saa stor Forskel på Folk fra By og Land, som man gerne vil gøre det til, Hans?

I Førstningen troede vi det, men ikke nu mere. Vi har da sjældent haft nogen, som var rigtig forstyrret!

Dorthea prikker Hans advarende på Skulderen: Du skå tænk' dig mer' om, før du snakker. Hans griner smøret: Ja, jeg spytter altsaa lige ud, ellers risikerer man jo bare, at det mugner der inde.

Han retter veltilfreds med sit eget Mod paa den sirlige blaa Landmandskrave.

Er her ikke ensom om Vinteren? Nej, for vi kommer saa meget ud.

Jamen, uvejsomt er her da for Folk i jeres Alder?

Spørgsmålet giver Dorthea Anledning til at filosofere lidt over Naturen: Der kommer jo ikke den Sne mere, som da vi var Børn. Og Sommeren er heller ikke nær saa varm, som da vi gik i Skole. Dengang gik man med bare Ben, og Jorden var saa varm, at man næsten ikke kunde træde på den. Jeg siger nu, at Jorden har drejet sig!!

Huset i strædet 1959

Har I nogen Ønsker?

Jeg er saa glad for, at jeg kan staa op hver Morgen og være rask, skønt jeg dog nærmer mig de 75. At staa derude en Sommermorgen og se ned over Sæden, siger Hans. Jeg skal være tilfreds, saa længe jeg kan det.

Saa opdager man, at der ligger Biblioteksbøger paa Hylden under Bordet. Johan Skjoldborgs "Bjørregaarden" og Sally Salminens "Katrina".

I læser nok gode Ting, Hvordan finder i frem til dem?

Det gør Læreren for os. Og saa læser vi de lange Vinteraftener. Naboerne spørger tit: "Hvad sidder I dog saa længe oppe efter om Aftenen?" Men det er jo da, fordi vi holder af at læse. Saadan en rigtig god Bog i ét Stræk.

Hvis man en skyet og mørk Aften gaar op paa Udsigten, kan man se Fiskerne blusse Aal ude på Søen. Man kommer da snart i en egen Stemning, fordi Lysene i Mørket ligesom bringer Bud fra Mennesker, der har et Virkelighedsforhold til det oprindelige, og som véd at skønne paa de nære Ting.

Hans og Dorthea 1957

Uden al refleksion.

Hans og Dorthea i Strædet er saadanne Lys i en Verden med saa meget Mørke.

Afskrift af artiklen i Næstved Tidende

“HØRINSTITUTTET I BISSEURUP”

Artikel fra Bytingsbladet nr. 70

At arbejde med lokalhistorie er som at samle et puslespil med høj blå himmel, stort bjergmassiv og blåt vandspejl. Udfordringen er i begge tilfælde at finde en brik, der passer. I et forsøg på at samle materiale om Bisserrup tidligt i 1800tallet gennemgik jeg forsikringsarkivalier på landsarkivet, og pludselig fandt jeg en sådan “brik”. På protokolsiden stod “Hørinstituttet”.

Først i 1800tallet var der i landbruget en mærkbar stigende interesse for dyrkning af andre afgrøder end de traditionelle kornsorter. Avlen af kartofler, raps og hør tog således et betydeligt opsving, og der synes at være tale om en fremgangslinie til 1840'erne, hvor dyrkningen af disse afgrøder igen stagnerede til fordel for korn dyrkningen. Hørren var blevet dyrket til eget forbrug, især på Fyn, og det var også her dyrkningen intensiveredes først i 1800-tallet for så at brede sig til de øvrige øer og det østlige Jylland. På Brahetrolleborg oprettedes et høravlningstinstitut med tyskeren Henning Schroll som leder. Her uddannedes unge landmænd i høravl og hørtilberedning.

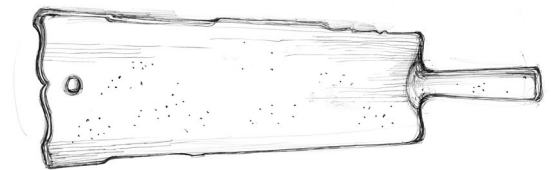
Hørren forarbejdedes dels lokalt på gårdene dels i den beskedne, hjemlige industri.

Hør, a blomst, b frøkapsel.

Hørblomst, a. blomst, b frøkapsel

Stænglen blev spundet til lærred og af frøene blev presset olie, der bl.a. benyttedes til fremstilling af sæbe. Oliemøllerne købte og pressede frøene, og staten opmuntrede til anlæggelse af hørværker til produktion af hørlærred. I 1825 skal der have været ialt 15 hørværker. I Køng mellem Næstved og Vordingborg startede Niels Ryberg i 1783 en hørfabrik, som var virksom frem til 1852. Høravlens synes at kulminere i 1830-erne for så at gå tilbage. Bomulden fortrængte hørren, og de stigende kornpriser gjorde den meget arbejdskrævende høravl og -forarbejdning mindre attraktiv.

Hørskattebrædt - ejes af Johs. Fjordside

Grev F. A. Holstein (1784-1836) stod bag hørinstituttet i Bisserrup. Han havde i 1808 overtaget grevskabet Holsteinborg, der under hans umyndighed var blevet styret af C. D. Reventlow. Samme år var han blevet gift med Wilhelmine Reventlow (1788-1868), datter af Johan Ludvig Reventlow, Brahetrolleborg. Han fortsatte på mange måder Reventlowernes virke på landbrugets og skolens område. Via forbindelsen med Reventlowfamilien har han kendt hørinstituttet på Brahetrolleborg.

To unge mænd fra Holsteinborg sogn blev sendt til oplæring hos Henning Schroll, og da fæstebonden Jens Sørensen i Bisserrup døde 1810, besluttede F. A. Holstein at lade fæstegården indrette til hør fremstilling. En længe, 31 alen lang med 14 fag, blev bygget

til formålet og de nødvendige maskiner blev indkøbt.

Gården var Quælschoygård, der havde navn efter den tæt ved liggende Quælschøi (kil-dehøj), og gården lå ca. der, hvor "Bygård" (Bisserup Byvej nr. 43) ligger i dag.

En bestyrer, Johan Møller, blev ansat. Foretagendet gik dog ikke særlig godt. Bestyreren synes ikke at have været særlig dygtig til at betjene maskinerne og for at anspore ham til en øget indsats, blev det bestemt, at han skulle drive fabrikken for egen regning og risiko. Det var dog ikke tilstrækkeligt til at vende udviklingen. Den uheldige mand erklærede sig efter kort tid konkurs, og sagen overgik til skifteretten. De to unge mænd, der var sendt til Brahetrolleborg, var vendt udlærte tilbage, men den ene rejste fra sognet, og den anden fæstede en gård, så deres nyerhvervede færdigheder kom ikke hørfabrikationen i Bisserup til gode.

I stedet for hørmaskinerne installeredes der

ca. 1822 på gården en oliemølle drevet med to heste, og et sæbesyderi.

Fæsteren hed nu J. Obel.

2.februar 1830 annonceredes bolig samt mølle og syderi i Den Vestsjællandske Avis og ifølge folketællingen 1834 er Rützau, forvalter for grev Holstein og kasserer i Sparekassen, rykket ind på gården, hvor møllen imidlertid er helt væk i 1838.

I den beskrivelse af Sorø Amt, som præsten i Vemmelev, P. Duus udgav 1840 på opfordring af Landhusholdningsselskabet, skriver han om hør dyrkningen, at bønderne i almindelighed kun sår så meget, som er nødvendigt til eget forbrug, og at de ikke er særlig gode til at behandle hørren. Deres redskaber er ufuldkomne, især deres hegler, som har for korte tænder, så brugen resulterer i for mange blå og for lidt hør. I Holsteinborg sogn tilså i alt kun 10 tdr. land med hør, og der høstes 29 tdr. frø og 115 lpd. uheglet hør, og i Fyrendal sogn tilså 14 tdr. land med hør, og der høstes 21 tdr. frø og 125 lpd. uheglet hør.

Hørinstituttet i Bisserup havde således ikke nået at sætte sig spor i form af hør dyrkning i større målestok, og det er kun blevet en parentes i stedets historie.

Annette Andersen

Litteratur:

J. A. L. Holm: *F. A. Holstein* (Kbh. 1844) p. 66

Det danske landbrugs historie III 1810 - 1914 (1988) p. 43-44

P. Duus: *Sorø Amt* (1840) p. 33, 229, 252

Forsikringsarkivalier for Vestre og Østre Flakkebjerg herred, film nr. 1242, 1244 og 1245, Landsarkivet.

Kort 1806, Lokallhistorisk Arkiv, Skælskør

EN BYVANDRING

Artikel fra Bytingsbladet nr. 72

Bisserup i 1840'erne

I 1801 boede der i Bisserup 147 personer, i 1840 var tallet 311 personer fordelt på 70 husstande, der boede i 51 huse. I sin biografi om F. A. Holstein fra 1844 beskriver J.A.L. Holm situationen, idet han omtaler Bisserup som "den folkerige Bisserup Bye". Den næsten eksplosionsagtige udvikling i befolkningstallet var et generelt udviklingstræk for perioden i den østlige del af Danmark. Den betød et pres på små samfund som Bisserup. Hvem var de mange mennesker? Hvad kunne de leve af? Hvor kunne de bo?

Ved at kombinere oplysningerne fra folketællingerne, matrikelkortet fra 1806, matriklen fra 1844 og fra forsikringsprotokoller skal jeg forsøge at besvare spørgsmålene.

Hovedparten af beboerne i Bisserup by, d.v.s. bebyggelsen nord for Skolebakken, var husmænd - med eller uden jord. Husmandslodderne, der lå ved Hvirvilsvej og Fjordbakken, var hver på godt en tønde land, så tilpas små at en familie ikke kunne leve af dem. Flere husmænd havde derfor et bierhverv som f. eks. væver eller skrædder. Fiskeriet var et typisk bierhverv på denne tid. For husmændene uden jord var et sådant erhverv i endnu højere grad en fordel for at kunne underholde en familie.

En lille, men voksende gruppe af beboere var de, der hverken havde fæstet jord eller hus, men boede til leje. Enten som "indsiddere" hos en gårdmand eller husmand eller i et hus, hvor en eller flere familier boede til leje. I 1840 er der i Bisserup 5 sådanne lejehuse, hvor der

ialt bor 15 husstande.

Det er ikke muligt at bestemme hvad det er for huse, for matriklen medtager kun husenes fæster, uanset om han bor i huset eller ej. Der er dog én undtagelse. Der nævnes en matrikel "de fattige", på matrikelkortet placeret øst for Vængegård, og i et hus med 4 husstande er de 3 på fattighjælp, så det er ikke utænkeligt, at der her er tale om huset for "de fattige", da der ialt i byen kun var 4 på fattighjælp.

Vi kan gå en tur gennem byen.

Lad os gå ind i Bisserup fra vest, fra Holsteinborg. På hver side af den smalle vej ligger et lille, stråttækt stuehus. I det nordlige bor vægteren på Holsteinborg, Christian Ludvig (1). Overfor, i det sydlige, har der fra 1829 til 1839 været midlertidig skole (2), men det nybyggede gæstgiversted på bakken er netop blevet taget i brug som skole. (Nu LK NES' feriegård).

Den midlertidige skole 1829 til 1839, senere kaldet "Didriks hus". Foran huset ses Kristian Didriksen og Hanne. Ca. 1900.

Krodisken står endnu i lærerens stue og bruges til spisebord. Skolen kan ses fra

vejen sydøst for det lille "Piilehaugehus" (3). Indtil 1829 havde børnene i Bisserup gået i skole i Skafterup. Skolebyggeriet var blevet nødvendigt på grund af væksten af indbyggertallet i Bisserup.

Går vi videre, har vi på venstre side Mads Olsens hus, der ejes af Kvislemark sognekald. Huset er uden jord. (4). Her boede Jacob Fisker, indtil han fik bygget sit hus på Bisserup Havnevej (nr.62). Derefter følger det lange, høje hus, hvor fabrikant Gessner i 1820'erne havde sin kakkelfabrik (5). Længere mod øst ligger husmand Lars Hansens hus. Hans datter Ane Marie bliver i 1842 gift med skrædder Hans Danielsen (Johs. Fjordsides farfar) (6). Ved siden af bor Lars Hansens søn, fisker Christen Larsen (7). Over for bor husmand Niels Olsen (8) og husmand Hans Christensen (9).

Længere fremme deler vejen sig. Vi drejer til venstre, mod nord, ad Byvejen. På hjørnet Holsteinborgvej/Byvej bor husmand Lars Jacobsen. Det er på en del af denne grund Brugsen bygger butik 1884 (10). Vi går ud ad Byvejen og passerer forbi smedien. Her har smed Jens Jensen sit værksted, og her bor han. Hans søn og senere dennes svigersøn fortsætter værkstedet, så familien har smedie her til omkring 1900 (11). Husets nuværende ejer, Ib Jørgensen, har fundet mange slagter i jorden efter smedien. Vi er nu nået frem til Strædet. På den søndre side af Strædet lå før udskiftningen 1799 tre gårde, som enten blev nedlagt eller flyttet ud på marken nord for Bisserup. Efter udskiftningen bor tre husmænd på de tidligere gårde, hvor stuehusene er blevet stående tilbage.

I 1840 bor væver Per Jensen på dette hjørne (12) overfor Toftegård, som er blevet liggende inde i byen (13). Ved siden af Per Jensen bor saugskærer Jørgen Jørgensen (14) og ved siden af denne saugskærer Christen Jensen

(15).

I Strædet bor også bødker Peder Kürstein. Han har overtaget værksted og hus, der i 1840

Strædet 13

er uden jord, efter sin far, og han er blevet gift med Engelke Dorothea Rostgaard. Hun bliver enke i 1843 og derefter gift med Hans Frederik Olsen, Næstved, som også overtager værkstedet, og de to bliver bedsteforældre til Dorthea, som sammen med sin mand Hans overtog stedet i 1922, og som mange i Bisserup endnu husker (16). Ved siden af bødkeren bor kurvemager Lars Hansen i et hus - også uden jord, der ligesom Mads Olsens på Holsteinborgvej tilhører Kvislemark sognekald (17). Over for bor fynboen, væver Jens Christiansen, der har bosat sig i Bisserup for at være tæt på den gudelige vækkelsesbevægelse (18). Vi har allerede mødt to vævere. Den dygtigste er dog en væverske, Anne Olsdatter gift med Jens Jørgensen. Når man på Holsteinborg skulle have fint dækketøj, skulle hun efter sigende væve det. Hun og hendes mand bor på Byvejen i det hus, der i dag er nr. 35.

Helt op mod skovvejen bor "madam Petersen, enke efter skoleholderen i Skafterup. Hos hende er en ung dame af fin familie anbragt på kost. Hun benævnes "Kostgjængerske" i folketællingen 1840 og rubriceres som havende været "fjøllet fra barn". Madam Petersens egen datter, Ida Georgine, bliver i 1844 gift med den unge lærer Bjarnesen i Bisserup. Selv flytter madam Petersen - Mette Kirstine

Nielsen - sidst i 40erne til Tørnemark Skole for at holde hus for sin lærersøn, der er blevet enkemand. Hendes hus i Strædet bliver overtaget af Kirsten og Lars Jørgensen og hos dem flytter

“syge Margrethe” ind.

“Syge Margrethe”

Margrethe Petersen havde været syge på Holsteinborg. Hendes ene ben var dårligt, og det blev værre og værre. Grevinden på Holsteinborg bekostede flere behandlinger, som dog alle var uden resultat, og i 1863 opgav den 24-årige Margrethe. Hun gik i seng og blev liggende i sin seng i huset i Strædet til sin død i 1914. Holsteinborg betalte for hendes ophold, først hos Kirsten og Lars Jørgensen og derefter hos deres søn Jørgen Larsen og hans kone Anne Margrethe. Grevinden besøgte hende sammen med H.C. Andersen, der læste eventyr højt for hende. Grevinden og digteren gik gennem skoven til Bisserup og blev hentet af vognen fra Holsteinborg, da de skulle hjem. Sygebesøget menes at have inspireret H.C. Andersen til “Krøblingen”.

Vi vender nu tilbage til 1840 og til Byvejen.

Byvejen, slynger sig gennem Bisserup i et forløb bestemt af terrænet. Ved siden af Toftegård bor indsidder og daglejer Peder Jørgensen (20), derefter husmand Hans Olsen (21). Han har overtaget stedet efter faderen, Ole Nielsen, og er bror til Niels Olsen, Holsteinborgvej. Efter

“Svinget” kommer vi til “Virtshuset” (Værts-
huset - d.v.s. den gamle kro i modsætning til den nye på bakken, der er blevet ombygget til skole). Huset har tidligere været fæstet af skipper og kromand Jørgen Pedersen, der fra 1795 sammen med ærøskippere opkøbte korn på Holsteinborg og fra Bisserup sejlede det til Slesvig-Holsten, hvor det blev solgt. Fæsteren i 1840 er dyrlæge Jørgen Hansen (22). Videre på vores vandring passerer vi Bygård (23), hvor der tidligere har været både hørfabrik og oliemølle, og Vængegård (24). Efter Vængegård følger “de fattiges” hus (25), hvorefter vi kommer til husmand Morten Christensens hus (26). Det har højst sandsynligt været en gård før udskiftningen, så gårdene har dengang ligget tæt i byens udkant, for Morten Christensens nabo er Tangedgård, den fjerde og sidste gård, der er blevet liggende inde i byen (27), og her slutter byen og vores vandring.

Som følge af den nye skole tæller byen i 1840 og fremefter også en lærerfamilie. Skolen ligger som nævnt på bakken, der skiller byen fra “Stranden”. Den lå i 1801 ubebygget hen, men her er sket store forandringer. Mere om dette i artiklen om havnen.

Annette Andersen.

Litteratur:

Næstved Tidende 10. november 1957

Dagny Nielsen: Fisker Niels Jensen, Glænø, i Årbog for historisk Samfund for Sorø Amt 1975.

Folketællingerne 1834, 1840 og 1845

Kort over Bisserup

Kilde: Kort og Matrikelstyrelsen

1 Holsteinborgvej 103	17 Måske det lille hus der ligger mellem Strædet 11 og 13
2 "Didriks hus" revet ned 1929	18 Den nordre side af Strædet - her ligger ikke noget hus længere
3 "Pilehus", Holsteinborgvej 206	19 Strædet 13
4 Holsteinborgvej 205	20 Bisserup Byvej 29
5 Holsteinborgvej 207 og 209	21 Samme
6 Holsteinborgvej 213	22 Bisserup Byvej 37 - senere Brugsudsalg og senere igen Pension Musse
7 Holsteinborgvej 215	23 Bisserup Byvej 43
8 Holsteinborgvej 210	24 Bisserup Byvej 40A + 42
9 samme - dengang to matrikler	25 "de fattige"
10 Holsteinborgvej 223	26 Huset blev revet ned i 1960erne i forbindelse med Skafterupvejs forlængelse
11 Bisserup Byvej 9	27 Skafterupvej 141
12 Strædet 1	
13 Bisserup Byvej 25	
14 Strædet 5	
15 Strædet 9	
16 Strædet 11	

BISSERUP HAVN

I år 1800 var der ingen bebyggelse syd for Holsteinborgvej. Kun et hjulspor ned til noret, hvor beboernes joller lå. Bisserup havde før 1629 i flere perioder været en vigtig ladeplads for indlandskøbstæderne og vestsjællandske godser, men fik i 1629 frataget sine rettigheder og mistede dermed sin betydning.

Trafikhavnen

Det var Frederik Adolph Holstein, som besluttede at skabe en ny havn. Tidligere havde man haft et bolværk på sydsiden af strandholmen; men større skibe måtte ankre op på Bisserup red og fragte godset ind og ud med pram. Han anlagde den nye havn inden for indsejlingen til noret. Her byggedes omkring 1810 en stenmole, sejlløbet blev uddybet - problemet med tilsanding har eksisteret lige siden - og her opførtes Holsteinborgs magasiner, hvoraf den østlige længe, i 1900 indrettet til tre lejligheder, findes endnu. Som opsynsmand ved magasinet ansattes True Sandberg, der fungerede fra 1828-1855, hvorefter han fik pension fra grevskabet.

Med den øgede trafik på Smålandshavet blev der brug for en lokal lods. Fire generationer tjente som lods i Bisserup med Jens Jensen, der af greven blev "importeret" fra Sletten havn

Lodshuset ca. 1930. Den sydligste, lavere del med den høje skorsten er det oprindelige lodshus, der blev revet ned i 1930'erne.

ved Øresund, som den første og Valdemar Jensen som den sidste. Det var Jens Jensen der selv for egen regning opførte Lodshuset omkring 1820.

For at ophjælpe et erhvervsfiskeri tilkaldte Frederik Adolf Holstein også en ervervsfisker fra Sletten, Jacob Hansen, der byggede hus på Havnevej (nr. 62).

Jacob Fiskers hus

Jacob Fisker forblev barnløs, men havde i årenes løb en del plejebørn, hvoraf mange blev udlært som erhvervsfiskere; efterhånden overgik flere gamle Bisserupere til erhvervsfiskeri og byggeriet ved havnen og langs Havnevej tog til.

Trafikken på havene voksede og nogle storkøbmænd med købmand Schou fra Slagelse i spidsen købte en stor parcel ved havnen, hvor de i 1835 lod opføre to store kornmagasiner samt bolig til opsynsmanden. Jorden blev siden tilbagesolgt til grevskabet. Den første opsynsmand var Johannes Jensen indtil 1862. Han afløstes af den navnkundige CP, dvs. Christian Pedersen, der rejste rundt og opkøbte korn. Hvert år blev 30-40.000 tønder korn udskibet fra havnen.

Da den gamle kro på Skolebakken blev indrettet til skole i 1839, indrettedes en ny kro ved havnen. Kroholdet varede til 1900, da

fiskerkonerne klagede over, at mændene sad der for tit. I den sydlige del blev der derefter indrettet en missionssal og i den nordlige to lejligheder.

I 1850'erne byggede storkøbmændene en trelænget købmandsgård over for kroen. Stuehuset mod vest var opført af røde sten i to etager; den nordlige længe står endnu. Da købmandsgården blev nedlagt i 1895, indrettede styrmand Jensen et pensionat her. Da hovedbygningen blev nedrevet i 1901, flyttedes pensionatet til Byvejen 37, hvor det senere blev overtaget af datteren som Pension Musse. Købmandsgårdens sidelænger blev siden beboet af husmand Merredin Nielsen. I den nordlige længe er der i dag en børneinstitution.

Købmandsgården. Forrest i billedet ses den gamle rejsestald, der blev revet ned i 1935

Til en havn hørte også en tolder. Hidtil var Bisserup blevet betjent af en strandtoldbetjent fra Karrebæk. Det lykkedes Frederik Adolph at skaffe Bisserup havn sin egen toldassistent; i begyndelsen blev toldassistenten indlogeret i den sydlige ende af kroen, men i 1839 fik han sin egen bolig ved Havnevej 58. De to toldassistenter, der fik den længste tjenestetid i Bisserup var Christian Vinsløv fra 1850-70 og Rasmus Rasmussen 1879-1901. Den sidste toldassistent var Sigvald Andersen, der boede på Byvejen og døde i 1978. Da den gamle kro blev nedlagt, drev tømmer på Holsteinborg Harald Petersen i

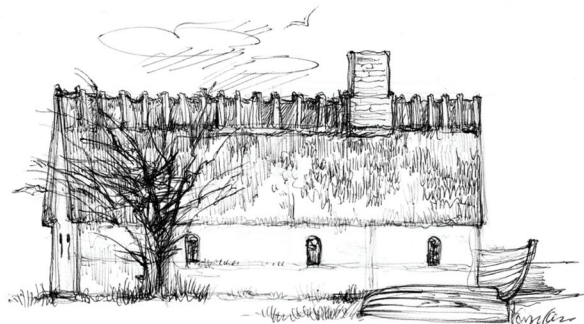
toldboligen en afholdsrestauration. Den blev fortsat af fisker Albert Nielsen og derefter af hans enke Marie Alberts.

Men frem mod 1900 mistede havnen sin betydning for godstransporten. Jernbanerne gjorde havnekøbstæderne mere attraktive, vejnettet blev stærkt udbygget og forbedret, skibene blev større og mere dybtgående, og Bisserup havn sandede stadig til. Både købmandsmagasinerne og købmandsgårdens stuehus blev revet i 1902. Bisserup havn blev en fiskerihavn.

Fiskerihavnen

Indtil havnen blev bygget, havde Bisserups beboere kun drevet lidt kystfiskeri fra små joller. Men med den nye mole og uddybningen af sejlrenden kunne større både og siden mindre kuttere, der anvendte bundgarn, lægge til.

Bundgarnsfiskeriet fortsatte at være beskeden op til 1865. Ålusernes antal voksede derimod meget i antal på hele strækningen fra Bjørnebæk til Vesterfed på Glænø. Ålegårdretten tilhørte lodsejeren, dvs. her Holsteinborg, så ålefiskerne måtte betale stadeleje til godset. Der var rivende afsætning med høje priser på ål, der bl.a. eksporteredes til Nordtyskland. Hen imod 1900 var blankålsfiskeriet hovedfiskeriet. Der var nu udsat 2.000 ruser ud for kysten. Først omkring 1950 blev ålefiskeriet frigivet.

Bødehuset

1. Holsteinborgs magasiner,
2. købmandsmagasiner,
3. Lodshuset,
4. købmandsgården,
5. kroen,
6. Jakob Fiskers hus,
7. toldassistentbolig

Omkring 1910 trængte motoriseringen igennem, skovlvoddet blev indført og ruserne afløst af ålebundgarn Fiskeriet gik ind i sin storhedstid. I 1935 var der hen ved 30 erhvervsfiskere i Bissrup med en snes større og mindre motorfartøjer og 30-35 mindre andre både. Medlem af fiskeriforeningen var det år:

Thorvald Burmann med "De ni søskende"

Den gamle landevej mellem Skælskør og Næstved gik skråt ned over husmandslodderne til Troldhætten og derfra i strandkanten vider mod øst. Langs Voldstien fra Havnevej til Troldhætten lå de gamle skanser, der senest var besat under Englandskrigen 1801-14. De to vandhuller på strandengen, Store Vindebæk øst for parkeringspladsen og Lille Vindebæk ved Havnevej eksisterede også i 1850. Den lange indskæring bag strandholmen er i tidens løb blevet opfyldt med sand fra oprensningen af sejllobet

Fiskere på stejlepladsen 1930. Fra venstre Jakob, Herman, Albert og Peter Nielsen. Herman og Peter var brødre

Lars Peter Christensen og sønnen Robert med "Marie"

Hans Christensen og sønnen Werner med "Ruth"

Jens Christiansen og sønnen Martin med "Olga"

Brødrene Frederik og Valdemar Frederiksen med "Haabet"

Brødrene Johannes Cornelius og Knud Hansen med "Falken"

Fiskeeksportør Holger Jacobsen med "Lyk-
kens prøve"

Johannes Jensen med sønnerne Jens Corne-
lius, Simon og Valdemar

Fiskeeksportør Johannes Jensen, kaldet Mys-
sen

Herman og Peter Nielsen

Lars Jacob Nielsen med "Wilhelmine" og
"Fux1"

Laurits Olsen og sønnen Erik med "Elisa-
beth"

Jacob Rasmussen og sønnerne Frederik og
Kaj med "Skandia"

Herudover var nogle fiskere fra Glænø
medlemmer.

Blankålen talte for halvdelen af omsætnin-
gen, torsk og skrubber for hver 10%. De sid-
ste 30% udgjordes af rødspætter, rejer, sild,
makrel, hornfisk m.v..

Efter 1945 begyndte tilbagegangen for fiske-
riet for alvor. I dag er det kun et par erhvervs-
fiskere og to detailfiskere.

Lystbådehavnen

I 1890'erne begyndte turismen over hele lan-
det og kom også til Bisserup. Landliggeri og
strandbad blev populære. Flere sommerpen-
sioner blev etableret og mange faste beboere
udlejede værelser til turisterne. Campister og
lystsejlere fandt efterhånden vej til Bisserup og
havnen skiftede karakter til i dag, hvor lystbå-
dehavnen og beboernes joller dominerer.

Bent Burmester

Kilder:

*Matrikelkort over Bisserup 1861. Folketællinger
over Bisserup 1787-1890.*

*Skælskør Kommune: Bevaringsværdier i Bisserup
1989.*

Dansk Fiskeristat II 1936, s. 11-14

*Ulrich Holstein-Holsteinborg: Bisserup havn i
"Jul i Skælskør" 1988, 1989, 1990*

JACOB FISKER

Fra Jul i Skælskør 2010

Jacob Hansen kendt som Jacob Fisker, var født i Sletten ved Humlebæk i 1802. Hans far var matros og fisker, og Jacob blev også fisker.

Jacob Fiskers hus. I dag "Galleri Stalden" på Bisserrup Havnevej

Han flyttede med sine forældre til Glænø i 1819. Det fortælles, at det skulle være greven på Holsteinborg, der havde formået hans far til at flytte til Glænø for at fremme fiskeriet på egnen. Selv skal Jacob have fortalt, at han som ung kom til en slægtning i Bisserrup og senere giftede sig og bosatte sig der. Sikkert er det i hvert fald, at hans ældre halvsøster efter i 1815 at være blevet gift i Asminderød flyttede med sin mand først til Stignæs, dernæst til Glænø og til sidst til Bisserrup. Sikkert er det også, at Jacob i 1825 blev gift med enken Maren Pedersdatter i Bisserrup, der var 15 år ældre end ham. De byggede huset på Bisserrup Havnevej, hvorfra Jacob med stor dygtighed drev sit fiskeri, der i høj grad var fiskeri efter ål. Han havde flere både og tjenestefolk og blev en velstående mand. Efter Maren Pedersdatters død i 1841 giftede han sig med Johanne Frederiksdatter fra Fyn. Der var ingen børn i de to ægteskaber, men en nevø af Johanne, Frederik Jacob Rasmussen, kom i huset som plejebarn, og han arvede huset sammen med fiskeriet efter Jacobs død. Hans efterkommere har herefter været bundgarnsfiskere i Bisserrup

helt frem til 2002, da fisker Steen Rasmussen gik på efterløn. Jacob Fisker oplærte desuden flere unge mænd fra Johannes familie i Bisserrup til at være fiskere og har således haft stor indflydelse på udviklingen af fiskeriet i Bisserrup.

Johanne tjente i præstegården i Boeslunde, da hun og Jacob Fisker blev gift. Hendes søster var med sin familie flyttet til Bisserrup fra Fyn i 1831. I tiåret fra søsterens familie flyttede til Bisserrup, og til Johanne blev gift med Jacob, var Bisserrup og omegn hjemsted for en religiøs vækkelse, der fra Fyn havde bredt sig til først Sydvestsjælland og senere også til Nordvestsjælland og Sydøstsjælland. I 1829 havde fynboen Rasmus Ottesen fæstet en gård i Venslev. Rasmus Ottesen havde holdt gudelige forsamlinger på Fyn og fem uger efter, han var flyttet til Venslev, holdt han den første forsamling her. Til stede var han selv, hans husstand samt et par venner fra Bisserrup og pastor Holms fynske karl. Da Rasmus Ottesen den næste søndag holdt forsamling deltog yderligere to mænd fra Bisserrup. Rammerne for forsamlingerne blev reguleret af en forordning fra 1741, Konventikelplakaten, som påbød, at den stedlige præst skulle informeres om forsamlingerne. Det var deltagerne tilladt at tale, men ikke at diskutere. Forsamlingerne skulle foregå om dagen, og der måtte ikke være flere til stede, end en bondestue kunne rumme. Derfor begyndte forsamlingerne ved 2-3 tiden om eftermiddagen og sluttede inden kl. 18. Man brugte i reglen Brorsons salmebog "Troens rare Klenodie". Var salmerne lange, læste man halvdelen højt og sang resten af versene. Derpå læste en af deltagerne en prædiken fra Luthers postil. Undertiden læste man også dagens epistel, og så talte man sammen om det

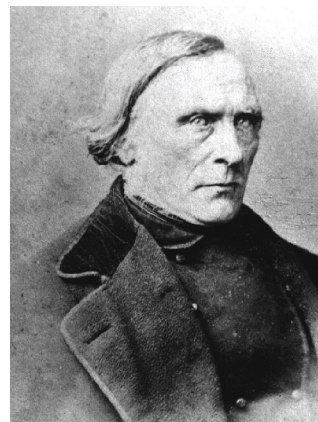
læste.

Jacob Fisker var den ene af de mænd fra Bisserrup, der deltog i forsamlingerne, og snart blev der afholdt forsamling hver anden søndag i Venslev og hver anden søndag i Bisserrup. 2. påskedag 1830 holdt Rasmus Ottesen forsamling hos en syg mand i Bisserrup. Efter at have læst evangeliet og en af Luthers prædikener talte Rasmus Ottesen. Mens han talte, kom en fornem herre ind og satte sig. Rasmus Ottesen fortsatte, indtil herren afbrød ham, præsenterede sig som grevskabets læge, dr. Schmiegelow og meddelte, at han ønskede at tilse den syge. Bagefter vekslede han nogle ord med de tilstedeværende i al fredsommelighed, inden han gik. Lægen indgav imidlertid en klage over Ottesen til provsten, og Ottesen blev kaldt til grev Holstein, der advarede ham imod at prædike ved forsamlingerne. Mere skete der dog ikke.

Jacob Fisker daterede senere sin religiøse vækkelse til netop denne forsamling 2. påskedag 1830, men han blev ikke bare vakt, han følte også et kald til selv at gå ud og vidne for andre og begyndte efterhånden at holde forsamlinger. Det forløb ikke altid fredeligt. Når det rygtedes, at der skulle holdes forsamling, samledes en del unge mennesker ofte uden for det pågældende hus for at lave sjov med forsamlingsfolkene, "de Hellige". Til en forsamling i Karrebækstorp havde Jacob Fisker følgeskab af sin svoger, væver Jens Christiansen, Bisserrup. De kørte i en lille enspændervogn. Da de kørte gennem Klinteby, ville nogle unge karle lave løjer med dem, og en af dem kom derved til at tage så hårdt i vognens ene hjul, så vognen væltede. Mens de endnu lå i den væltede vogn på vejen, sagde Jens Christiansen sagtomdigt til den unge mand: "Det er hårdt for dig, Hans, at stå Gud imod, for nu bliver der bedt for dig".

Rasmus Sørensen, lærer i Venslev, deltog også i

forsamlingerne og blev bevægelsens frontfigur. Han og Rasmus Ottesen overskred gang på gang Konventikelpakatens bestemmelser, men sognepræst J. A. L. Holm og grev F. A. Holstein prøvede fortsat at overtale ham og Rasmus Ottesen til at prøve at undgå myndighedernes opmærksomhed. I takt med at forsamlingerne udviklede sig fra at være husandagter til deltagernes opbyggelse til store folkelige møder med taler af lederne og med emner, der lå langt fra det opbyggelige såsom sognebåndsløsning, værdien af præsteordinationen og barnedåbens gyldighed var det ikke mulig at forhindre sammenstød mellem myndighederne og de vakte lægfolk. Anden halvdel af 1830'erne var præget af disse sammenstød og efterfølgende retssager og bødepålæg.

Jacob Fisker, 1802 - 1883

Jacob Fisker fulgte Rasmus Ottesen og Rasmus Sørensen i disse år og måtte som de stille i retten for sin deltagelse i de ulovlige forsamlinger. Da Rasmus Ottesen og Rasmus Sørensen i 1840'erne forlod egnen og gik ind i politisk arbejde, blev Jacob Fisker tilbage og holdt fast ved forsamlingernes oprindeligt opbyggelige formål. Det blev Jacob Fisker, der førte forsamlingsbevægelsen videre til Præstø amt. Direkte ved længere rejser til Rønnede, Fakse og Højrup. Indirekte ved at påvirke mennesker, der så førte bevægelsen videre. De lange rejser østpå foretog Jacob Fisker om søndagen og så - som regel til fods - tilbage til Bisserrup natten til mandag, så han kunne passe sit fiskeri i

ugens løb. Ofte var han på sine rejser ledsaget af den unge, veltalende skrædder Hans Danielsen fra Bisserup.

Det fortælles, at han på en af sine rejser holdt forsamling på en gård i Højrup, hvor konen var søster til sognefogeden, som også var til stede. Efter mødet arresterede sognefogeden Jacob Fisker for at have overtrådt Konventikelplakaten og førte ham til sin gård. Her måtte Jacob Fisker sidde arresteret i den samme stue, som sognefogeden skulle sove i, men da sognefogeden ikke kunne sove, talte Jacob Fisker med ham om Vor Herre. Det gjorde så stort indtryk på sognefogeden, at han helst ville lade Jacob Fisker gå, men det turde han dog ikke. Om morgenen kørte han Jacob Fisker til Store Heddinge, hvor han blev forhørt af herredsfogeden og truet med fængsel. Jacob Fisker slap dog med en bøde, fordi to gårdmænd fra egnen gik i borgen for ham.

Jacob Fisker blev af samtiden beskrevet som en djærv, skulderbred, velvoksen og kraftig mand med stærk røst og en god sangstemme. Han talte varmt og enfoldigt. Han blev af de vakte sammenlignet med Fiskeren fra Gensaret sø (Simon Peter), og Grundtvigs digt "Simon Peders Kald" (1838) blev citeret for at understrege ligheden.

Første og sidste vers i Grundtvigs digt lyder

Der sad en Fisker saa tankefuld
og hørte paa Herrens tale
saa klang i Øret ej Sølv og Guld
ej Sangen i Havfrusale
Paa FiskerKvasen vor Herre sad,
og Folk i Mængde som Blomst og Blad,
de lytted i Land til Ordet!

Så fulgte Simon Vorherres Kald
hos Ordet gik han i Skole,
og Folk han fanged i Tusindtal,
de skinne nu klart som Sole.
Endnu er ikke paa Jord forbi
det store Menneskefiskeri,
som Herren og Simon grunded.

Jacob Fisker døde i 1883, og billedet af ham som fisker fra Bisserup og som menneskefisker levede i flere generationer, men i dag kan ingen huske Jacob Fisker fra Bisserup.

Annette Andersen

Litteratur:

Jens Peter Jensen: Jacob Fisker i Meddelelser fra Høng Højskoles og Husmandsskoles Elevforening, 1932

Aage Lambert Jensen: Den gudelige Bevægelse i Sydvestsjælland i Årbog for Historisk Samfund for Sorø Amt XXXI, 1943

Joan Kobæk Trabjerg: Rasmus Sørensen, Rasmus Ottesen og den religiøse vækkelse i Sorø Amt 1829 – 40 i Årbog for Historisk Samfund for Sorø Amt 91, 2004,

Karl H. N. Vinther: Oplevelser fra Menighedslivet i København og Sydsjælland fra Aarhundredets Midte (1895)

